

„תקבת“ בתרגום עברי*

זה למעלה מחדש שתרגומו העברי של סילקינר ו"ל" „מקבת“ של שקספיר מונה על שולחנו, וכל עת שאני תולה עיני בו מחלחל מישהו בקרבי והלב מודעו. הנה לא כנשתי אל כל ספר כיגש אני אל ספר זה. יולא מיראתי והכבוד מפני שקספיר — זו סמילא ישר נה! וכן גם לא בגלל ההגיגות העליון לה להתרחש כנפש עם כל תרגום עברי של שקספיר — ואף זו אין להימנע ממנה, שכן תופעה נדירה היא בספרות תנאי החלחול מקור אחר לו, ואולי כמה סיבות לו.

תוגה מיוחדת במינה אופפת אותי למראה אחר מן הטפסים הוותיקים של הספר הזה. בכחית פליט הוא, אשר הספיק לחלט כידהגורל מניי ההריגה של וארשה, לפני שסאות אהיו נקברו ונעשו לנלי אפר ואשפה תחת עיי החורבן, יחד עם רכבות נפשות שקופרו בלא עת. אחר היתודים הוא הספר הזה שהגיע לארץ (למערכות של עתונים ובתיכרע) — ולקרא העברי האימטנים, שדרכו לכור את ספריו, לא בא — ואולי גם לא יוכל לבוא! ועוד יגדל הכאב בעלות המחשבה לפני, כי הנה בתוך שאר היום שאברו ויחד עם הרבה תקוות שנמוגו בעם, נקפדה גם תקוותו של שטיבל, גואל הספר העברי, לחדש כוהותיו וטפעלו כקדם; הנה נתאזר עוז (ולא כפעם הראשונה!) להסריא עוף שנית — אך איתרע מולו! וכשעיני דואות את רשימת הספרים בעמוד האחרון שבספר, ספרים „הנמצאים מוכנים לרפוס ויופיעו בזה אחר זה“, אני רועד מימי לזכר כל אלה ותגולים הפלונים ולמראה כל אותן האותיות הפורחת לנגד עיניך וזה! — הנה תוגה כפולה ומכופלת עוברת עליו...

אך נוסף על כל אלו מחשבות התוגה עולה עוד ענין עצבת ומכביר. מה יתר כוין הלב בחשבו כי סילקינר, זה האח הגדול שבהכרזת המסדרים העבריים באמריקה, שוב אינו בתים, ואינו יכול לראות במועיניו את חלומו בשי ציאות (בחשון, תרצ"ה, נפטר). את תרגומו זה הכין סילקינר באהבה רבה כמח שנים לפני מותו — ולא זכה לראותו יוצא לאור. סילקינר, אשר לשקספירולוג היה, ונוסף על ידיעתו העמוקה בשקספיר ואהבתו הרבה לו, ראה בתרגום העברי של שקספיר עבד דתי צורה, והוא הוא שעורך כמה מן החברים בנידורק (ובתם הסורים האר"ח בתוכם) לגשת לעבודה זו — תרגומו שלו לא הופיע עד עתה, — שש שנים אחרי מותו! וגדול מאד כאב ירדיו, מוקירי שמו ומכבירי צירתו...

„מקבת“ — דרמה אנושית כבירה, המגוללת את אהת המרגלות האיני מות בתייאדם: הרידיפה אחרי הכבוד „שברה“ השמר לבעלות. כאן, כמו בכל אחת מן המרגלות שלו, השביל המשורר-הדרמטורג להעלות את הכבוד והפרט ואת פרטיחיו למדרגה של כלל (וזו גודלתה של יצירת שקספיר וזו כוחה ויחיתה!): מקבת, שרהעבא המני עת, השונה מנביעהאומץ, אשר המכ" שפות מנישות לפי, והסתחוק אחרי דברייעידדה של אשתו ההוקה מטנו, מתחיל לרדוף אחרי הכבוד כדרוכים

* מקבת לוליאם שקספיר, תרגם מאנגלית ב. ג. סילקינר, הוצאת אברהם יוסף שטיבל, וארשה — תרצ"ט.

סוגות בהלקיבנידתו ועקבות כרמט, — מקבת זה אינו אלא סמל התאווה הגדולה, וספורתהסתבביותו הוא עליו לת מפלתו האיומה של כל הרודה אחר הכבוד בדרכי גול רצח. ושום: כמה השפיל שקספיר לטבול את מכתוליו בדם ובאופל ולתת תמונות כבירות של התנגשות יציראדם, של מוימותנפש סמיות, והתמונות — מהן מעוררות המלה על אדם שנפל טרה ליצרו האופל שבנפשו, ומהן המעוררות ונעה במעשי רצח, שאינם אלא שלבים בסולמיהיות, ויחד עם זה ידע שקספיר להעלות מנכ" כי הנפש את העני האדם ורגישו מנכ" חפיתו נכר יצרו, — ושוב השתחפפה בעער, ושוב שנאה וכעס! — וכל זאת היא עושה בלשוננו המיוהרת לו, אשר אין רומח לה בעיסיותה ובלשרה, ובצרוזיה התאודיים.

כמה מעלות טובות לשקספיר על כל הקראים אותו במקור האנגלי, והקורא העברי היום באמת לברך ברבת הנתין על טובה זו אשר העניק לו שטיבל — לא אחת לפני כן, בהגישו לו מכתבו שקספיר — ובחוציאו הפעם את „מקבת“ בתרגומו המפואר של סילקינר, אכן, נכס יקר נוסף הפעם לספרות העברית, — בצורת הכלי המפואר אשר השאיר סילקינר אחריו, והתפארת שבו תרגום אינה אלא תוצאה מודיעותיו הרבות בשקספיר כולו, אשר נוסף עליהן באו גם ידיעה רחבה ומעמיקה בלשון העברית, נפש משורה, יד אמן אמונה, ויחס של רצינות ומסירות, — ארבע סגולות, שבלעדיהן אין לגשת לתרגום שקספיר. וסילקינר היה מבורך בכולן. עם פתיחה ראשונה של הספר, למעי רכה ראשונה ממש, נאחות העין בחער רה משמחת: „הקריאה היא בהכרה הנכונה...“ אכן טוב הדבר, שכן יש בו כדי להעלות את ערך התרגום בהרי בה; הקריאה לבניהארוץ נעשית קלה יותר על ידו כך, ובכלל, כל תרגום של יצירה שריות — וקלמית ביהוד — צריכה להיעשות בהכרה הנכונה.

ואולם עם דברוה ורפרוף ראשונים מתגלה דבר מצער במקצת, ואפילו מורי מיה: גם סילקינר אינו שומר על מטי קל המקור, בהרבה מתרגמים אחרים, וטען הטוען, שמשפל זה של שורה בת עשר הכרות, המורדות ועולות חליפות והמתחלקות לחמש „רגלים“ — יש בו כדי לכבול את שטף לשונו של המי תרגם. אך הוקה עליו על סילקינר שיר כול היה להתנכר על קושי זה; ודוקא שיגם שנהג בתרגומו בהכרה הנכונה הלא קל היה לו ביאסמים, שכן המלרע נתון לו בנסף, אך צר שבעתים שלא שמר את המשפל, ששקספיר נהג בו בסצינות של הכששות, היינו: שורה בת שמינה הכרות עולות ויורדות תלוי פות ומתחלקות לארבע „רגלים“ — להוציא את נאום הקטה, „בסצינה החמישית שבמערכה השלישית, ובאום המכשפה הראשונה בתחילת המערכה הרביעית, משפל מיוחד זה יש בו כדי לסגור את פהו המעשה (הדבור של המכשפות, מה שאין כן המשפל הרגיל אצלן, השוטף והנות מאור למסירת רגשות ליריים וכן מהשבות מיושבות; שקספיר רצה למסור קטעות, פחו, רחשלהשניחש, ולשם זה, הרגיש היוצר הגדול, טוב להשתמש בשורה קצרה יותר, בעלת משפל אחד, וחבל מאד שרעה זו נמשטתה.

אבל אם כמשפל לא נהג סילקינר בדרך המקור, הנה בהריוה, ששקספיר אותם לחכמים לעתים בסופי סצינות ונאומים ובסוף סחזותיו, ואשר בה נהג גם בסצינות של המכשפות — הנה כזו נותר מאור סילקינר, וההריוה בדרך כלל מוצלחת מאד, אלא שהוא לא נהג בהכרה הנכונה במלים מספר, כפי שהוא עצמו מעיר באותה הערה שבמסור ראד שון.

אכן, בעיני ההערות: הן ניתנות בהרבה עמודים, אך אלו הן מעט מהר" כה שסילקינר המציא בשעתו יחד עם גוף התרגום, וכפי שהתוצאה מעינה כעמוד האחרון, לא נמסרו כולן עליו מלהל תהוצאה בארץ-ישראל, כשהספר צריך היה להופיע. המעיין העב"י נמצא על ידי כך, כך הקב" כמח וכמה הערות מאלפות ומאיר רות; המעט שישנו דיו להוכיח, כי כן, אלו הן הערותהסבר לגוף הספר, אך כיתוד טובות ומענינות הן במסור מות שהמתרגם משה את תרגומו לאר" דיוס העברי שבתנ"ך (לפסוקים בקהלה ובתהלים).

וסילקינר בתור בעליתנ"ך אוהב לתרגם פסוק שקספירי בצורת הפסוק שבכתבו הקודש, ולרוב הוא מצליח בעשותו כן. הנטייה לתנ"ך ולנתנית, לכוש עברו טהור לאנגלית ניכרת אפיר לו בצורה העברית שסילקינר טבקש לתת לפעמים לשמות. הנה דוגמלכיון נקרא דנעלבון; והנה עוד צורה עברית טהורה: השם סלפס. בדרך כלל, אין שיעור לכוחו של סילקינר בהפיכת האנגלית לעברית, שכן יודע ויודע הוא למסוך את רוח התנ"ך על דברו המי קור. אמנם כרוכה היא שפתו של שקספיר פיר לתנ"ך ברוח, אבל לכבוש את השורות האנגליות צורה עברית, עד שהרדמים נשמעים לעתים כעבריים במקורם, — זו אמנות היא, ויצירה תקרא! אביאה נא דוגמאות ספרות מתוך רכות, דברו חכמה ואמתעולם אשר שקספיר נתן כפי נבחריו:

- א. מפתד אמת קשים שבפעמים בעיני סרמיון.
 - ב. מי חקס ויקרא שנקמות לב אדם.
 - ג. פנים פתשים מצפונילב סקמירים.
 - ד. חם עצור קמצשים-רוח דקרים וצננו.
 - ה. דקרים, מוצאם מקצה.
- ברצה וקרו קול.
- ו. ארך הוא נליל אקר אור יום לא יפקדנו.

כמה דחוסים הרדמים וכמה מהוקצד עים! פנוים אלו במישבתן העברית הלא ידמו לאבני הח"ן של ספר

ועוד דוגמאות אחרות של התאמת האידיום העברי למקור האנגלי, שהיא אהת הסגולות של כל תרגום נאה, ושל תרגום שקספיר על אהת כמה וכמה: א. „רצה נפשו תועבות איןיון“ — כמה השביל סילקינר לקלוע כאן למסד רה של המלה swarm / „בן נח“ פך גם לנו מעין הישועה / יהי למקור וכן ואנחה!; ג. „התנודמים של אילת הקרב“ — כטוי מוצלח לחתנה של פאלונה, אילת-המהלחה במיתולוגיה היה תרוסית; ד. „פני נשים פניון ולנשים חשבתיון / לולא כם בכך זמנן וענה בפניון“; ה. „גואל הדם היא בטואל בדם“ — תרגום מצוין למשפטו הקצר והקולע של שקספיר, ויש כאן גם משחקסמים המוצלח! ו. „מסכה רוגו בבוס-שלומו“; ז. וכהנה רבות.

נדמה, כי פסוקים הם אלה בשנית צורה, או דברים לפי רוח התנ"ך. די לקרוא את דברו מקבת אל הרועחים (מתח האשון במערכה השלישית) ואת דברו הקטה (מהנה חמישי במערכה השלישית) כדי להיובח עד כמה התרגום עשוי מעינת התנ"ך.

אבל יש שהרצון לקרב את הרדמים לרוח התנ"ך ולצמצום-סגנונו — סכנה כרוכה בו לכונתם הפשוטה. למשל, סילקינר כותב: „אל נא לשגות כמה בדברים“, והכוונה היא: לחשוב ברבי רים. והלא יש כאן מקום למעות! וכן: „השונה — המיון-חמות“, הרי שוב כסום למעות, כי הכונה היא: השינה-דמות המית לת, ועוד כמה.

ולפעמים נופל סילקינר מאוגרא רמא של כטוי תנ"כי ומכנה משפט מליצי לשטחיות רכה ולפישטות יתירה. ושיב דוגמאות אחרות: „הכרכה היתה נחד צה להם“; „גורא למדי בכל מקום שהנא“; „ועלי לכבוש שם זה עתה“; „אם הועיל למורד“ (והלא יותר טוב היה: „אם נתן את ידו למורד“); „ברגע אהר“ (והלא טוב היה לתרגם כאן: „בחרף עין“ או „בחדצע“), ועוד. פשטות זו גזבלת עם שפתתולין של יוסיום, ויש בה כדי לפגום בשגיבות הסגנון שבתרגום כולו.

אבל גם חוסר הבהירות בכמה מקרי מות וגם הפשטות היתירה בתוך סכ"י כה של סגנון ספואר, וכן גם הנקודות הבלתי-מטרויקות שבתרגום, סקורם, בלי ספק, בחוסר שימת-לב, אך עם כל-אלה מניתי כארכעים מקומות ויותר, שבהם נאמן סילקינר יתר על המידה למסור האנגלי, עד כדי כך שהוא מגיע לידי דיוס נפרו, וזהו לרעת התרגום. נראה הדבר, שסילקינר חרד-כל כך לכל מלה ואות שיצאו מתחת עטו של שקספיר עד שלא העיו לשנות או לתרגם בדרך

הכאור (וכל תרגום, לאמתו של דבר, צריך לשמש במדת-מה גם באור) — ותרגם כמעט באופן מלולי, לפעמים אפשר לאמר כי השקספירולוג שנס-פ קינר העבירו על דעת המתרגם שכי הרשאי לנהוג חופש ידוע בתרגומו והדוגמאות הדברנה בערן:

א. אין ספק כי התרגום המדויק של double crack „נפין כפול“; אבל הלא טוב יותר לתרגם „מישנה נפין“ — תרגום יותר עברי; ב. את הכטוי in this addition מתרגם סילקינר „כשם נוסף זה“, אך הן יותר טוב, לרעה העברית, לתרגם „בלמית שם זה“, עפ"י הפטוי „ליות חן“; ג. augur-hole הוא אמנם נקבי-מדע, וכן תרגם סילקינר, אבל מדוע אייאפשר להשתמש באידיום עברי „מקופה של מחט“ — (גודלני המסתתת ואורם כנסב מרי צע-?)!; ד. „העשוי עשוי“ הוא ככתוב במקור האנגלי, אבל הלא יש כטוי עברי מן המובן, המתאים כאן: „את הנעשה אין להשיב!“, ה. „אשר לזכר שמו בלבד / תבער אש בלשוננו“ — כן מתרגם סילקינר בדיוקנות נטרצת אך הן טוב יותר היה, „אשר שמו בלבד צורב את לשוננו — על פי „צורב את אוגו“; ו. „קולי בחרבי“ הוא בלי ספק התרגום של הכתוב במקור, אלא דיוק זה למה, אם אפשר היה לתרגם לפי רוח העברית, „לו הרבו התיח לי לפת“.

כנהה ובחנה יש להביא דוגמאות של דיוק-תרגום נפרו ללא כל צורך, דיוס במלים ובכטויים. וכן יש לתמוה על המתרגם שתרגם את שם הנחל (בדברו הקטה), „החלדהמעוננים“ ולא נחל אחרון ככתוב בנה הספר: Acheron? וחבל מאוד, כי דברים אלה, וכיוצא בהם פוגמים בתרגום בכלל, ואם יקים שטיבל ודברים מהדש את „מקבת“, אשר לא נותרו מסני בלתי אם טפסים ספורים בכל העולם כולו — כן יש לשער! — הנה טוב טוב יעשה אם יוציא אותם ככמה תיקונים (מלכר במשפל, שאיננו ניתן לחתקן, שכן זה מצריך תרגום מהדש כמעט!). התיקוי נים האסורים ישלימו את הכלי המפואר. ראובן גרוסמן

ס ד ר

— בתוצאת יתדתי הופיע קינר ספורים של יעקב הרב ב"ר יצחק, החלוצי הנכונה. הסיבה, בעל הספר, אור זרוע והרפון, שערן מיטארי, הודק לדרגו המטרונוסית המיוהרת. ספריו — מקצתם סמליים-סמיוניים ומקצתם ריאליים, בהם לרית איי אסירות, הטוב שבספריו הספר הוא „מכר לא יצוד“, סחי המהיפה הספרותית בארץ.

— הספר ציבי שרפשויון, מרצה בבית-הספר, לפרקים שבאמריקה, מוציץ את ספרו „אוצר המלים והניבים“ — לקסיקון של מלים נרדמות וקרוכות — מיטעות, בצורה ניבים וכיטויים, מינים ומצויות, המלופטים מתוד הספרות העתיקה והחדשה. בספר כאנה וארבע פאות ראשי ערכום, שאיהם גלויס הניבים הנרדפים ונדושיהם, מוי פנה ניתנו קצוצות מלים, השיכות לסוג אחר (כגון-שמות הבגדים השונים בער, כגד, סנתי הקסבת בער, „מטבה“ וכו'), כמכוא ניתנה סקירה על הקי המלים הנרדפות בספרותנו והספרים שהופיעו עד כה במקצוע זה.

הספר הופיע כהוצאת „שילח“ כמלאי-יוב. — בהוצאת „רטנוים“ של נתום דריסה כת"א הופיעה חוברת של א. סיומן בשם „הנריך הוח“, והיא רשימה כינליוגרפית על הפרוי לוח איש החכרה והסמר, חנוץ העבריות והצינות כנרטינה שמלמני המשיים שנה. חוברת זו ראשונה-היא לספרות כינרפית של אישים ציוניים, כוני הארץ העט והשפתי, שהופיע בהוצאת הליט